

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

І.Є. Біляковський

**ЕЛЕКТРОМЕХАТРОННІ ПЕРЕТВОРЮВАЧІ
СИСТЕМ АВТОМАТИКИ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

(практикум)

Видавець Марченко Т.В.
Львів – 2025

УДК 621.313.001

Б12

*Рекомендовано науково-методичною радою
Національного університету "Львівська політехніка"
як навчальний посібник для студентів електромеханічного профілю
вищих навчальних закладів
(протокол № 5/2023 від 21 червня 2023 р.)*

Рецензенти:

Ткачук В.І., доктор технічних наук, професор, професор кафедри «Електромехатроніка та комп'ютеризовані електромеханічні системи» Національного університету «Львівська політехніка».

Чабан А.В., доктор технічних наук, професор, професор кафедри «Електротехнічні системи» Львівського Національного університету природокористування.

Поберейко Б. П., завідувач кафедри автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій Національного лісотехнічного університету України, доктор технічних наук, професор.

Біляковський І. Є.

Електромехатронні перетворювачі систем автоматичної: навч. посібник / І.Є. Біляковський.
– Львів: Видавець Марченко Т.В., 2025. – 155 с.

ISBN 978-617-7937-80-6

Посібник є збірником практичних робіт для вивчення електромеханічних перетворювачів систем автоматичної як елементів мехатронних систем.

У практичних роботах, поряд з основними теоретичними відомостями про будову електромеханічних перетворювачів, розрахункові співвідношення та найважливіші характеристики й показники їх роботи, пропонується вивчення та лабораторне дослідження конкретних електричних мікромашин систем автоматичної - силових, виконавчих та інформаційних, які використовуються як привідні двигуни різноманітних механізмів: промислових, транспортних, медичних, побутових, науково-дослідних комплексів, а також як інформаційні та інформаційно-силові електромашинні елементи мехатронних систем.

УДК 621.313.001

ISBN 978-617-7937-80-6

© Біляковський І.Є., 2025

© Видавець Марченко Т.В., 2025

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Вступ.....	5
Дослідження колекторного двигуна змінного струму з тиристорним регулятором.....	21
Дослідження способів керування виконавчими двигунами постійного струму.....	43
Дослідження магнітоелектричного двигуна постійного струму з широтно-імпульсним керуванням.....	64
Дослідження мехатронної системи на базі керованого вентилятного двигуна зі стабілізацією швидкості обертання.....	89
Дослідження трифазного асинхронного мікродвигуна у схемах його однофазного живлення	106
Дослідження конденсаторного синхронного реактивного двигуна.....	123
Дослідження електромеханічних перетворювачів синхронного зв'язку..	136
Література.....	153
Перелік основних скорочень.....	154

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник «Електромехатронні перетворювачі систем автоматики» є збірником практичних робіт для вивчення та лабораторного дослідження конкретних електромеханічних перетворювачів систем автоматики – силових, інформаційно-силових та інформаційних, як елементів мехатронних систем. Посібник призначений для студентів електромеханічних спеціальностей, у яких електричні машини не обов'язково є основним фахом. Ця обставина зумовила концепцію і структуру побудови навчального посібника з метою ознайомлення не тільки з основними теоретичними відомостями про будову електромеханічних перетворювачів, основні розрахункові співвідношення та найважливіші характеристики й показники їх роботи, а й з підходами до математичного опису таких перетворювачів.

Індуктивна електрична машина або електромагнітний апарат будь-якого типу, як елемент мехатронної системи – це електромеханічний перетворювач, який базується на взаємодії магнітного поля з електричним струмом. В основі їхньої роботи лежить декілька фундаментальних принципів, як, наприклад, принцип взаємної нерухомості полів статора й ротора та принцип електромагнітної індукції, а тому такі електромеханічні перетворювачі можна описати єдиною математичною моделлю на основі єдиної узагальненої теорії. У вступі подано її фрагменти, що дають змогу створити загальне уявлення про теорію електромеханічних перетворювачів, у якій математичні моделі окремих їх типів одержують як окремі випадки, що характеризуються особливостями їхньої конструкції та призначення.

Лабораторний цикл передбачає вивчення будови, функціональних можливостей, способів керування, а також дослідження окремих електромеханічних і електромехатронних перетворювачів. У кожній практичній роботі передбачено теоретичну частину, де наведено основні теоретичні відомості, описано будову відповідних перетворювачів, наведено основні розрахункові співвідношення та найважливіші характеристики й показники їх роботи як окремо, так і в складі мехатронних систем, та практичну частину, яка містить програму лабораторних досліджень та методичні вказівки до неї.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Біляковський Ігор Євгенович, кандидат технічних наук, доцент

ЕЛЕКТРОМЕХАТРОННІ ПЕРЕТВОРЮВАЧІ СИСТЕМ АВТОМАТИКИ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Українською мовою

В авторській реакції

Підписано до друку 28.06.2023 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний
Гарнітура Times New Roman
Умов. друк. арк. 9,01

Видавець та виготовлювач – ФОП Марченко Т.В.
вул. Перфецького, 11 А, м. Львів-53, 79053, Україна
тел.+380503701957
e-mail: magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 6784 від 30.05.2019 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та
радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавця ФОП Марченко Т.В.